

Od Farosa do Hvara, od Grka do Hrvata

Predavanje akademika Tonka Maroevica u Hrvatskom Veleposlanstvu u Parizu

Jeste li znali da je Starigrad na Hvaru osnovan prije točno 2400 godina? Vjerojatno ne osim ako niste podrijetlom s otoka Hvara ili ste ljubitelj povijesti i arheologije. Predavanje o tome kako su grčki kolonisti 384. godine prije Krista došli s egejskog otoka Parosa i utemeljili Faros (današnji Stari Grad) održao nam je profesor Tonko Maroević, 7. travnja u prostorijama Hrvatskog veleposlanstva u Parizu. Legendarni hrvatski povjesničar umjetnosti, pjesnik, pisac i član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, pratio je delegaciju Hvarana koji su 4. travnja u Bruxellesu predstavili svoju otočku baštinu u Europskom parlamentu.

Dvije tisuće i četiristo godina! Kontinuitet kojem rijetko koji grad u Sredozemlju može parirati. I dovoljan dokaz da je bilo razloga za život u tom kraju. Jer u što su se to pragmatični Grci zaljubili na našem otoku koji je - usput rečeno - bio na tri dana veslanja od Parosa? Kao prvo, u zaštićenu i mirnu luku Starog Grada gdje su mogli usidriti svoje trireme. Kao drugo, u plodna polja u zaleđu pogodna za vinovu lozu, maslinu i pšenicu. I kao treće, u brojne izvore pitke vode. No osim toga, Grci su donijeli na Hvar i neka neprocjenjiva nematerijalna dobra: pismenost (o kojem svjedoče razni kameni natpisi) te osjećaj za mjeru. Naime, osnivači Farosa smatrali su se Pitagorejcima, sljedbenicima matematičara Pitagore. I upravo su oni zacrtali planove ulica i polja, unijeli red i logiku, kako bi rekli Francuzi - l'esprit cartésien, u ilirsko stanovništvo. Prekrasni krajolik oko Staroga Grada premrežen suhozidinama, posebno dobro vidljiv na zračnim snimkama, 2008. je prepoznao i UNESCO te ga uvrstio na Listu svjetske baštine. Starogradska polja su tradicionalan dalmatinski krajolik na kojima već 2400 godina sade iste kulture.

Hvar je tako postao jedna od grčkih kolonija, ultima pars Graeciae, novi život na rubu helenističkog svijeta.

Povijest Farosa je slojevita. Na najstariju, ilirsku kulturu nakalemila se grčka civilizacija, na nju se zatim nadovezala rimska kultura i Faros je postao Faria. Rimsku kulturu postepeno će zamijeniti katoličanstvo koje je i danas živi dio baštine. Antička imena Faros i Farija slaveniziraju se u Hvarra. Nakon što je otok pao pod vlast Mletačke republike, sjedište biskupije seli se u novoosnovani grad, današnji Hvar. S biskupijom se seli i ime pa staro sjedište postaje najprije Stari Hvar, i potom Stari Grad.

Ipak, otočko je plemstvo i dalje odlazilo u Stari Grad na ladanje. Hektorovićev ljetnikovac Tvrdalj, otmjena kamena vila s ribnjakom u kojem dokono plivaju cipli i perivojem koji poziva na usporeni život, jedno je od najplemenitijih renesansnih zdanja u Dalmaciji.

Kroz duga stoljeća otok će samostalno živjeti od vinogradarstva, pomorstva i trgovine. Morsku vizuru Starom Gradu dat će školovani građani, trgovci i pomorci u 19. stoljeću, u doba njegova najvećeg prosperiteta. Nažalost, u 20. stoljeću, nakon pojave peronospore i nešto kasnije zbog brojnih ratova i propasti jedrenjaka, otočko se stanovništvo počinje iseljavati. Ta se tendencija zaustavila u drugoj polovici 20. stoljeća i to zahvaljujući razvoju turizma, poljoprivrede i ribarstva.

U Bruxellesu su predstavljeni i neki drugi aspekti hvarske kulture koji su uvršteni na UNESCO-vu Listu nematerijalne baštine svijeta. Prije svega to je tradicija uskršnje procesije Za križen. Radi se o dramatičnom Gospinom plaču iz 15. stoljeća koji pjeva o Isusovoj mucu i s kojim su hvarski pjevači obišli doslovno cijeli svijet. 2000. godine ovo impresivno pjevanje imali su priliku čuti i Parižani u

crkvi Sv. Elizabete. Osim toga, u Belgiji su predstavljeni i čipka od agave, klapsko pjevanje te hrvatska mediteranska jela.

Akademik Maroević nije predavač koji docira i govori s visine - on zapravo pripovijeda. Njegova je ljubav prema sredozemnoj civilizaciji zarazna, a znanje enciklopedijsko. Tijekom ove ugodne proljetne večeri podsjetio nas je da Hrvatska jest mala ali je zemlja s pedigreeom. Naša je domovina kulturno i povijesno toliko bogata da se u bijelom svijetu nemamo čega sramiti.

Maja Cioni